

تأملی بر مبانی توسعه فرهنگی

رابطه سه ضلعی پیشرفت تحصیلی
بهبود شاخص های توسعه فرهنگی

دکتر سیده منصوره ملوی

انتشارات نیکو قلم

تأملی بر مبانی توسعه فرهنگی

دکتر سیده معصومه علوی اندراجمی

انتشارات نیکو قلم

چاپ نخست - ۱۳۹۳ - ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: صنعت چاپ ساری

مازندران - ساری، بلوار طالقانی، خیابان قائم، قائم ۶، پلاک ۱۶

تلفن: ۰۱۱ - ۳۳۲۵۳۰۴۵ - ۰۱۱ - ۲۹۷۰ ۲۵۱ ۹۱۱

Email: N i k o . g h a l a m @ g m a i l . c o m

فهرست مطالب

۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول: اهمیت آموزش در یادگیری و فرهنگ‌سازی
۱۹	مسئله چیست؟
۲۲	پیشرفت تحصیلی؛ انگیزه درونی یا بیرونی
۲۵	اهمیت بررسی شیوه‌های تحصیلی
۲۹	عوامل مؤثر بر رفته تحصیلی
۳۳	فصل دوم: نظریه‌ها
۳۳	نظریه لوگوترایی
۳۴	نظریه شخص محوری
۳۵	نظریه رفتارگرایان
۳۶	نظریه شناختی
۳۸	نظریه خبرپردازی
۳۹	نظریه سرکوب
۴۰	نظریه تداخل
۴۰	نظریه شناختی - اجتماعی
۴۱	نظریه موفقیت
۴۲	نظریه سطح بهینه
۴۲	نظریه اسناد
۴۳	نظریه اقارب

۴۴	 نظریه آلبرت بندورا
۴۶	 نظریه میدان شناختی
۴۷	 نسبی بودن واقعیت
۴۷	 هدف‌جویی
۴۸	 شخص
۴۹	 فضای زندگی
۵۰	 محیط روانی
۵۲	 پوسته‌ی برونی
۵۲	 رفتار
۵۳	 اهمیت تئریه مدانی در یادگیری
۵۴	 نظریه یادگیری اجتماعی راتر
۵۷	 نظریه توازن میدر
۵۸	 تحلیل عمل آشنا
۵۸	 نظریه اسنادی وایتر
۵۸	 عوامل سبب‌ساز
۶۱	 فصل سوم: تحلیل کارکردهای خانواده، مدرسه و جامعه
۶۱	 کارکرد عنصر خانواده در پیشرفت تحصیلی
۶۲	 اهمیت خانواده به عنوان یک سیستم
۶۳	 بررسی نهاد خانواده در تربیت اجتماعی کودک از زوایای مختلف
۶۳	 خانواده به عنوان سیستم
۶۸	 خانواده به عنوان معلم و الگو
۶۹	 خانواده به عنوان کانون محبت و امنیت
	خانواده عامل کلیدی در افت تحصیلی دانش‌آموزان یا پیشرفت تحصیلی
۷۴	 دانش‌آموزان

۷۵	توجه به نیازهای فرزندان
۷۸	رابطه وضعیت اقتصادی - اجتماعی و پیشرفت تحصیلی
۸۰	جو عاطفی خانواده
۸۵	نگرش‌ها و رفتارهای تربیتی والدین
۸۶	والدین و اولیاء مدرسه
۸۶	نقش اقتصاد در خانواده
۸۷	واقعیت اجتماعی - اقتصادی و یادگیری
۹۴	دموکراسی به عنوان مهم‌ترین صورت ارتباطی
۹۵	تعداد اعضای خانواده
۹۷	فصل چهارم: مشارکت‌آموزشگاهی (مدرسه) در پیشرفت تحصیلی
۱۰۳	انواع جوهای یادگیری
۱۰۵	خود رهبری
۱۰۶	کاربرد آموزشی نظریه یادگیری
۱۰۸	نگرش دانش‌آموز نسبت به کار در مدرسه
۱۱۱	رابطه عاطفی درون مدرسه
۱۱۲	فرآیند یادگیری
۱۱۴	سطح و میزان بهره‌وری منابع آموزشی و درسی
۱۱۵	مسائل مربوط به سازمان دادن محتوای برنامه درسی
۱۱۶	منابع مهم در منابع و برنامه درسی
۱۱۷	برنامه درسی مناسب
۱۱۹	راهنماهای یادگیری تحصیلی
۱۲۰	کیفیت آموزشی
۱۲۱	استفاده از روش یادگیری مشارکتی در کلاس
۱۲۳	اهمیت ویژگی‌های رفتاری معلمان

۱۲۵	پیش‌نیاز ویژگی‌های معلمان
۱۲۵	روش‌های آموزشی
۱۲۷	روش گفتاری
۱۲۹	روش خواندنی
۱۳۰	روش تقلیدی و نمایشی
۱۳۰	وجود انسجام برنامه‌های یاددهی - یادگیری
۱۳۱	شکوفایی خلاقیت و تفکر نقادانه در کلاس درس
۱۳۳	عوامل مؤثر در تلاش برای نوآوری
۱۳۳	محیط رستخیز خلاقیت
۱۳۴	تفکر نقادانه
۱۳۸	فرصت‌ها و ایام ادغام تفکر اخلاق
۱۴۰	مدرسه و شناخت‌های فراشناخت‌های پیشرفت تحصیلی
۱۴۲	تأثیر مهارت‌های شناختی و شناختی بر یادگیری
۱۴۴	روش آموزش دو جانبه
۱۴۴	راهبردهای فراشناختی
۱۴۸	راهکارهایی برای مشارکت بیشتر در فعالیتهای کلاسی
۱۴۹	یادگیری سبک‌ها و الگوهای تدریس
۱۴۹	تمرین‌های ساختن ناآرامی
۱۵۰	ناآرامی و یادگیری
۱۵۳	سطح و میزان بهره‌وری منابع آموزشی و درسی
۱۵۵	برقرار بودن همکاری‌های خانه و مدرسه در زمینه‌های درسی
۱۵۷	فصل پنجم: کارکرد جامعه در پیشرفت تحصیلی
۱۵۷	جامعه به عنوان یک مرکز یادگیری
۱۵۸	کشف منابع موجود در جامعه

عوامل اجتماعی	۱۵۸
روابط گروهی	۱۶۱
یادگیری اجتماعی	۱۶۳
فرایندهای الگوبرداری	۱۶۴
نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات موجود در جامعه و مدرسه در پیشرفت تحصیلی	۱۶۷
در بخش آموزش به فناوری احتیاج داریم؟	۱۷۰
تأثیر فناوری بر زندگی دانش‌آموزان در خارج از مدرسه	۱۷۰
آیا فناوری اطلاعات (IT) موجب تقویت یادگیری دانش‌آموزان می‌شود؟	۱۷۳
انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات	۱۷۴
انواع آموزش و یادگیری مبتنی بر فناوری اطلاعات	۱۷۵
تحلیل و تبیین نقش بیرونی مدارس، فناوری اطلاعات و ارتباطات	۱۷۵
کاربرد تکنولوژی برای مهارت‌های پایه	۱۷۸
کاربرد تکنولوژی برای مهارت‌های پیشرفته و تخصصی	۱۷۹
نقش نهادهای فرهنگی و کتابخانه‌ای در پیشرفت تحصیلی	۱۸۰
پدر و مادر باید فرهنگ کتابخوانی را در فرزندان خود برسانند	۱۸۲
یادگیری کاروری و جانشینی	۱۸۳
تحقیق‌ها و بررسی‌های انجام شده	۱۸۵
هماهنگی ارتباط سه ضلعی، زیرساخت توسعه فرهنگی جامعه	۱۹۰
منابع	۱۹۳

پیش گفتار

سال‌های اخیر پس از بحث و جدل‌های فراوان بر سر عوامل و نظریه پردازی‌های گوناگون مربوط به توسعه، این موضوع صاحب نظران اقتصادی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی را به سوی شاخص مهمی به نام شاخص توسعه انسانی معطوف داشت، که آن را معیار توسعه یافتگی مطرح کرده‌اند. توسعه انسانی شامل ۲۰۰ شاخص و ۲۰۰ شاخص مختلف است و مواردی مثل نرخ باسوادی، دسترسی به آموزش و پرورش مناسب و متعالی، انگیزه افراد در امور شغل و تحصیل، فقر و فاقه، ناتی، نرخ امید به زندگی و غیره، متغیرهایی هستند که در تبیین معیار توسعه انسانی هر جامعه نقش مهم و اساسی دارند. محور همه این متغیرها از نظر بسیاری از کارشناسان سه شاخص اصلی است که عبارتند از: بهداشت و سلامت، علل و دافعه و میزان تحصیلات و درآمد سرانه (وضعیت اقتصادی) که سه شاخص توسعه انسانی را تشکیل می‌دهد. بنابراین برای بالا بردن کیفیت توسعه انسانی در هر جامعه در حقیقت باید بتوانیم هریک از این سه شاخص اصلی را به پیشرفت و بهبود بالا برسانیم. می‌بینیم که آموزش و پرورش پیشرفته یکی از سه ضلع قدرتمند هر جامعه برای رشد و توسعه به شمار می‌آید و طبیعی است که نحوه عملکرد آن

در شکل گیری این مثلث، نقش مهمی به عهده داشته و نقصان یا ضعف عملکرد آن در واپس ماندگی نیز تأثیر منفی بجا می گذارد.

امروزه پیشرفت و توسعه کشورها، سازمان ها و مؤسسات کوچک و بزرگ در گرو علم و دانش بشری است. افزایش علم و دانش و تغییرات پرشتاب سبب شده است که سازمان ها، آموزش و پرورش را در برنامه های خود قرار دهند؛ زیرا آموزش و پرورش یکی از مهم ترین عوامل توسعه کشورهاست. زیربنای توسعه کشورها و سازمان ها با خلاقیت و نوآوری منابع انسانی مرتبط است. در این مطالعه بخش از مطالب آن در انجام رساله PH.D مولف بکار رفت؛ ضمن ترسیم، تصویر، تحلیل، میزان و عمق نقش عناصر سه گانه خانواده، مدرسه و جامعه؛ به تأثیر مرکب این نهادها بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان که در یک شرایط سنی خاصی از مسائل رفتگی جسمی، فکری روانی و تحصیلی قرار دارند، پرداخته و توسط اندیسمند و سبیل نظر تعلیم و تربیت، دکتر حلاجیان مشروعیت علمی یافته است. سعی و تلاش در نگارش اثر این بوده که تا جایی که می توانیم خود را مسئول دانسته، با تلاشی هر چند ساجیز در ارائه یک راهکار کوچک و یادآوری نظریات آموزشی و به کلی تغییر روش ها و برنامه های آموزشی، راه رسیدن به هدف را تسهیل بخشیم.

مقدمه

موضوع پیشرفت تحصیلی و یادگیری به عنوان شاخصی مهم در ایجاد توسعه فرهنگی، یکی از موضوعات بحث‌برانگیز و مشترک بین روان‌شناسان تربیتی و جامعه‌شناسان بوده است. هر یک از علوم نامبرده به آن توجه خاص داشته‌اند و تنها اختلاف اساسی بین آن‌ها در نحوه یادگیری در انسان بوده است. یادگیری به طور کلی فعالیتی دگرگون‌ساز است؛ که افراد را برای مقابله با رویدادها و سازش با محیط آماده می‌سازد. در روش‌های مختلف و در اکثر سطوح زندگی حیوانی از بازتاب‌های شرطی جزو است تا فرایندهای پیچیده‌ی شناختی افراد آدمی رخ می‌دهد. یادگیری در حقیقت برای مفهوم بسیار گسترده‌ای است که در قالب‌های دگرگونی، عادت شکنی، ایجاد علاقه، نگرش‌های نو، درک ارزش، ذوق و سلیقه، پیش‌داوری یا حب و کینه پدیدار می‌شود. یادگیری منحصر به صورت پیشرفت‌های مواد درسی نیست بلکه گونه‌ی گسترده‌ای از آن است.

موضوع پیشرفت آموزشی، به منظور کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری و کارایی نظام آموزشی در سه دهه اخیر به عنوان مهم‌ترین مباحث نظام آموزشی مطرح

شده است و متخصصین امر، پژوهشگران، مسئولین، روانشناسان و والدین سعی دارند با شناخت مسأله افت تحصیلی به ریشه‌یابی آن پرداخته و یا با شناخت عوامل پیشرفت، راه‌حل‌های جدیدتری کشف نموده و با بسیج نیروهای کارآ و کارآمد سطح علمی و فرهنگی افراد را ارتقاء داده؛ مراکز و مؤسسات را نسبت به علم موجود آشنا ساخته تا در رویه‌های ارتباطی تجدیدنظر شده و راهکارها و سیاست‌های جدیدی خلق نمایند.